

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm II. Significantibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

toriâ ad stipulatione, Murant. c. l. n. 46. si enim summarius processus instituitur propter causæ leuitatem seu modicitatem, tunc ordinariè non requiritur probatio plena, sed sufficit semiplena per vnum testem aut iuramentum, talis videlicet, quæ sufficiat ad iudicis animum informandum pro causæ decisione; sin autem summarius processus instituitur propter celeritatem expeditionis, tum, si causa alicuius momenti seu præiudicii non facilè reparabilis sit, plenâ plerumq; probatione opus est, dummodo talis haberi possit, idque sumitur ex cit. *Clem. sepe*, vbi dicitur in tali processu summario requiri probationes, quæ necessariæ videntur, considerata qualitate seu grauitate causæ, consequenter etiam dilationes dari debent, quæ ad adornandas huiusmodi probationes iudicis arbitratu requiruntur, ita tamen vt causa diu protrahatur, quâ de re legi potest *Speculator. cit. §. postremo n. 15.*

Aliud discrimen est, quod causæ leues, & quæ parui momenti sunt, aut inter personas rudes, per iudicis interrogationes in partium præsentia frequenter expediri solent: At verò causæ grauiores licet summarie & sine libelli oblatione tractari possint, postulant tamen, vt positiones ex facti narratione formentur, reoque tradantur. Exempli causa, primò pono verum esse, & probabo, quod Titius possessor beneficii parochialis ante mensem Iulium 24. annos non complèrit. Secundò pono verum & probabo, quod idem Titius in parochiali Ecclesiâ ante mensem Iulium institutus sit contra Canones, nullâ precedente dispensatione. Tertio pono verum, quod eadem parochia legitimâ auctoritate mihi vigore huius Breuis tanquam de jure vacans collata sit.

Ex his positionibus vnam fortassè fatebitur Caius, vt probatione opus non sit, aliam verò negabit, efficietque actum seu partem causæ probatoriam. Videri potest *gl. verb. obseruari*, vbi monet non tantum in causis summaris positiones & articulos ad facilitatem probationem formandos esse, sed multò magis in ordinariis iudiciis. Exempli causa: pono verum esse, quod Titio defuncto

in censum dedi mille florènos ante annum. Secundò pono verum, quod idem Titius promisit annui censûs nomine soluere 50. ad S. Georgii, & solutio nulla facta est. Tertio pono verum, quod Titius Caium conuentum instituit hæredem bonorum suorum. Quarto pono verum, quod idem Caius hæreditatem voluntariè acceptauit, & idè sese ad debita defuncti obligauit. plura de positionibus vide apud *Lanfrancum in praxi c. 6.*

CAPITVLVM II.

Significantibus.

PARAPHRASIS.

Cum fratres duo germani ab Vdalrico per rescriptum Apostolicum super quadam terra actione reali coram delegatis iudicibus conuenirentur, petierunt ab illis, vt iuberent terram ab actore designari, quæ peteretur, quandoquidem plures terras possiderent; quod cum iudices facere recusassent, illi ad Innocentium III. appellarunt, qui respondit, si ita res se habeat, omnia, quæ post appellationem attentata sunt, in irritum reuocanda esse.

SUMMARIVM.

1. Cum agitur actione reali, debet res in libello ita designari, vt appareat, quidnam petatur.
2. Subsistit autem libellus etiam sine eiusmodi designatione, si de re constet.
3. Valet etiam, si libellus conuenientialis, quamuis generaliter, aut obscure conceptus à Iudice, parte non reclamante, receptus sit, & in processu litis appareat, quid petatur, &c.
4. In libello actionis realis sufficit exprimere se dominum rei esse, nec opus est, vt exprimaturs titulus dominij acquisiti.
5. In actione seu iudicio vniuersali, in quo petitur vniuersitas rerum, non est necesse, vt singula in libello designentur.
6. Vti nec in aliis actionibus, quæ dicuntur generales, v.g. super tutela administratione, negotiis gestis, &c.

1 3

7. Discrimi-

7. *Discrimen inter iudicium vniuersale & generale.*
8. *Aktor porrectum libellum emendare & mutare potest ante litis contestationem, non post.*
9. *Licet tamen post litis contestationem libellum declarare, si quid in eo obscurius dictum fuit.*
10. *Permissa etiam est eiusdem libelli mutatio secundum imminutionem.*
10. *Aktor post libellum reo per Iudicem porrectum, litem prosequi cogitur.*

NOT. I. Cùm agitur actione reali, debet res in petitione seu libello designari, vt appareat, quidnam petatur. idem habetur in *l. 6. ff. de rei vend.* si in rem aliquis agat, debet designare rem, & vtrum totam, an partem, & quotam petat, vt nimirum & reus conuentus sciat, super quo controuersia futura sit, si contendere velit, & Iudex super quo sententiam ferre debeat. Quamobrem consuetum est, vt fundus, qui petitur, per circumstantias loci designetur, v. g. peto restitui mihi ædes, quæ sitæ sunt in hoc pago, inter domum parochialem & hospitium publicum, *Argum. l. forma. 4. de censibus*, vbi præcipitur, vt fundi tributarij tali formâ designentur, & in censum (seu librum censualem) referantur.

2 Limitari debet primò, quòd consistat libellus etiam sine eiusmodi demonstrationibus, si de re constet, quia v. g. reus vnicum agrum possidet, qui petitur, etenim si res nota sit, non est opus demonstratione, vti hîc rectè Abbas docet n. 5.

3 Secundò, si libellus conuentionalis, quamuis generaliter aut obscurè conceptus à Iudice, parte non reclamante, receptus sit, atque in litis processu appareat, quid petatur. Ita *Imola in c. 2. n. 2. de ordine cognitionum*, *Felinus hîc n. 3.*

Tertio, quòd re principali designatâ, quæ accessoria sunt, & facillè designari omnia non possunt, concomitanter seu incidenter peti possunt secundum *Bart. in l. 1. v. g. peto mihi restitui ædes cum rebus, quas in ijs positas habebam, aut peto restitui agrum vnâ cum fructibus perceptis aut percipiendis,*

Alias doctrinas vtilis Gl. hîc affert *verb. Significantibus*. Prima est, quòd in libello actionis realis seu vindicationis sufficiat exprimere se dominum rei esse, nec opus sit, vt causa exprimat, siue titulus, quo dominium comparatum est; imò verò reo magis consultum est, titulum dominij non specificari; quia tunc actor omne jus suum in iudicium deduxisse censetur, ita vt si succumbat, postea ei exceptio rei iudicatæ obstat, quòd minùs denuo agere possit, *l. & an. 14. §. Actiones*. vbi *Bart.* videri potest. *ff. de exceptione rei iudicatæ*. Si verò actor certum dominij acquisiti titulum in iudicium deduxisset, v. g. peto mihi equum meum restitui, quem olim emptione comparauit, ac postea intelligat ex alio titulo hæreditatis v. g. ad ipsum peruenisse, alio iudicio experiri poterit. *c. 3. de re iudicatâ. in 6. l. Si mater 11. §. Denique. ff. de exceptione rei iudicatæ.*

Quemadmodum in personali actione euenit, in quâ titulus seu causa, ex quâ alterum mihi obligatum dico, exprimi debet; peto vt Titius compellatur ad tradendum equum, quem ab eo emi: postea si intelligam non ex empto deberi, sed ex donato, nouâ illum actione conuenire potero, *cit. §.* Idemque pari modo dicendum, si actione hypothecariâ in rem agam, vbi gl. ibidem admonet, cùm res v. g. domus non ex vnâ tantum causâ, sed ex pluribus hypothecæ nomine obligata mihi esse possit.

Altera in actione seu iudicio vniuersali, id est, in quo petitur vniuersitas rerum, seu quidpiam plures res particulares in se complectens, necesse non est singula in libello designari; vt si vxor dotem sibi restitui petat, aut si hæres institutus, vel ab intestato succedendi jus habeat, petat hæreditatem, seu iudicialiter hæredem se declarari, & consequenter possessorem condemnari ad restituenda omnia, quæ ex hæreditate possidet, vel etiam post litis contestationem possidebit iuxta *l. 4. & l. Si quid tempore 41. ff. de pet. hered.* & tradit *Abbas hîc n. 21.* simile est, si petam mihi restitui parochiam aut feudum vnâ cum iuribus ac pertinentiis eius, quâ de re *Felinus hîc n. 12.*

Porro

6 Porro præter judicia & actiones vniuersales sunt aliæ, quæ dicuntur generales, v. g. super tutelæ administratione, negotiis gestis, societate: in his etiam non est necesse res singulas specificare; sufficit, si factum & causa actionis generatim proponatur, v. g. peto, vt Titius, qui tribus annis tutor meus fuit, tutelæ administrationem reddat, & quod reliquum est, restituat.

7 Discrimen autem inter iudicium vniuersale ac generale secundum *Bart. l. c. n. 9.* est, quod in illius prosecutione necesse non sit res specificari, quia sententia solum feretur super iure actoris, quod videlicet hæreditas, parochia, feudum ad ipsum pertineat; at verò in iudicio administrationis tutelæ aut negotiorum gestorum, saltem antequam sententia feratur, species obligationum seu debitorum explicandæ sunt, vt sciat Iudex, ad quænam condemnare debeat reum conuentum, juxta *l. 2. C. de iudiciis.*

8 Tertia, Actor porrectum libellum emendare & mutare potest ante litis contestationem, *l. 3. C. de edendo,* necesse tamen est, si causæ & actionis qualitas mutata est, vt reo nouæ induciæ concedantur ad deliberandum & instruendum se pro lite futurâ, præterquam, quod si reus ob talem variationem maiores expensas facere debuit, ei compensandum sit, vti *gl. monet in cit. l. 3. Baldus ibid. n. 3.* vbi excipiunt, nisi personæ ignoscendum sit, quia minor, rusticus, mulier libellum non rectè compositum mutat. At verò post litis contestationem concessum non est libellum mutare, siquidem libellus per litis contestationem formatur, & transit in quasi contractum inter partes.

Exemplum mutationis: si in libello actionis realis dixerim me dominum esse rei petite, postea verò intelligens difficile esse probare dominium, muto libellum dicendo mihi dominium aut quasi dominium competere, juxta *c. 3. de re iudicata. in 6.* vt nimirum sufficiat ostendere me bonæ fidei possessorem fuisse, licet is, à quo rem olim emi, fortasse dominus non fuerit, neque ego vsucapionem complerim; talis mutatio

fieri potest ante litis contestationem, non post.

Verumtamen etiam post litis contestationem libellum declarare licet, si quid obscurius dictum fuit, qui enim declarat, nihil de nouo dicit, *argum. l. hæredes. 21. §. Si quid. ff. de testamentis,* sed & accidentalis mutatio, per quam causæ status non immutatur, permilla est, *argum. cit. §. Si quid;* vt si in nomine rei petite, aut in loco vel tempore obligationis contractæ erratum sit, ita vt idem jus, eadèmq; actionis qualitas permaneat, sicuti docet *Lanfrancus cap. 5. n. 21. Mynsing. in §. Si minus. n. 22. Institut. de act. vel si actor oblitus sit petere accessoria, videlicet fructus, expensas, saltem per Iudicis officium petendo consequetur.*

Præterea immutatio fieri potest secundum imminutionem, vt si centum petita fuerint, actor post litis contestationem corrigendo dicat 50. deberi; *Argum. l. Quidam. 21. ff. Si certum petatur,* & tradit hinc *Abbas n. 24.* sin autem actor postea cognoscat plus deberi, quàm petitum erat, in praxi obseruatur, vt litis contestatæ instantia soluatur, relicta facultate actori, nouo oblato libello aliud iudicium petere, vti *Abbas hinc docet in fine c.* sed non multum aberraret Iudex, præsertim in foro canonico, si etiam hoc casu libellum mutari permitteret, & ita *Mynsingerus* putat responsum fuisse in *cit. §. Si minus.*

Quarta. Actor post libellum reo per Iudicem porrectum, litem prosequi cogitur. *Auth. semel.* Verum Authentica hæc loquitur de actore se absentante, quod per tria edicta (si personaliter conueniri non possit,) citari & in contumaciâ constitui possit, alioquin verò liti, seu ea contestata sit, seu non, etiam inuito aduersario, si eius nihil intersit, renuntiare potest actor, *l. Postquam. 4. de iudiciis.* sin autem intersit Rei conuenti, vt lis certa perficiatur, tum cogere potest actorem, vt prosequatur, vti docet

Lanfrancus cit. c. 5. in fine.

CAPIT.